

تعیین مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی و ارتباط آن با انگیزه کارآفرینی دانشجویان ایران

*دکتر محمد احسانی^۱، اسماعیل شریفیان^۲، دکتر هاشم کوزه‌چیان^۳،
دکتر سید حمید خداداد حسینی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۶/۹ تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۱۰/۲۳

این مقاله به دلیل عدم ارسال اصلاحات توسط نویسنده با تاخیر چاپ می‌گردد.

چکیده

کارآفرینی در متون مدیریتی، به ارتباط بین جنبه‌های فردی رفتار کارآفرینان یا آنچه کارآفرینان انجام می‌دهند، گفته می‌شود. فناوری اطلاعات و ارتباطات نیز مجموعه‌ای از فناوری‌هایی است که زیرساخت‌ها و سیستم‌های تولید، انتقال، پردازش، ذخیره و انتشار شکل‌های مختلف اطلاعات را فراهم می‌سازند. این پژوهش با هدف مشخص نمودن وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی، میزان انگیزه کارآفرینی دانشجویان و بررسی ارتباط آنها با یکدیگر اجرا شد. این تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی است که به صورت میدانی اجرا شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه ۵۵۴ نفر دانشجوی سال آخر دوره کارشناسی رشته تربیت بدنی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی ایران در سال تحصیلی ۱۳۸۶-۱۳۸۷ تشکیل می‌دادند. برای کاهش خطای نمونه‌گیری و افزایش اعتبار یافته‌ها از روش تمام شماری استفاده شد. ابزار این تحقیق پرسشنامه‌ای با سؤالات بسته، با طیف پنج ارزی لیکرت بود که روایی آن با استفاده از نظر خبرگان و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ ارزیابی و مورد تأیید قرار گرفت (پرسشنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات با $\alpha = 0/9$ و پرسشنامه انگیزه کارآفرینی $\alpha = 0/82$). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی استودنت گروه‌های مستقل، آزمون آنالیز واریانس

۱. استادیار دانشگاه تربیت مدرس

۲. دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس

۳ و ۴. دانشیار دانشگاه تربیت مدرس

یک‌طرفه و آزمون تعقیبی LSD استفاده شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی در حد متوسطی است. به علاوه، دانشجویان از سطح انگیزشی متوسطی برای کارآفرینی در آینده برخوردار هستند. بین فناوری اطلاعات و ارتباطات و انگیزه کارآفرینی دانشجویان، رابطه مثبت و معنی‌داری ($r=0/6, P<0/01$) وجود دارد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان تربیت بدنی باید دانش و مهارت‌های خود در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات افزایش دهند، همچنین با توجه به سیاست‌های یک دهه اخیر در زمینه کوچک شدن حجم دولت و خصوصی‌سازی، فرهنگ‌سازی در خصوص تغییر نگرش شغلی دانشجویان از کاربایی و استخدام شدن به کارآفرینی ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌های فارسی: دانشجویان تربیت بدنی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، انگیزه کارآفرینی.

مقدمه

ایجاد اشتغال، از پیش‌نیازهای اساسی رشد و توسعه هر جامعه در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. بحران بیکاری تهدیدی برای کل جامعه است، به‌ویژه بیکاری دانش‌آموختگان رشته‌های مختلف دانشگاهی، پیامدهای غیرقابل جبرانی بر پیکره اجتماع در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی وارد می‌کند (۱). کارآفرینی^۱ یک فرآیند بلندمدت آموزشی و پرورشی است که مستلزم برنامه‌ریزی در نظام آموزشی کشور، به‌ویژه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی است (۲). جهان آینده، جهانی کاملاً متفاوت با امروز است، جهانی که مقدرات آن در دست انسان‌های توانمندی است که مناسبات و مختصات عصر اطلاعات را می‌شناسند و بر اساس آن، نهادها و روابط اجتماعی را طراحی می‌کنند. از این رو، مهم‌ترین هدف نظام آموزشی کشورها، شکوفاسازی استعداد و خلاقیت نیروهای مستعدی است که بتوانند در آینده حرکت جامعه را بر عهده گیرند (۳). تغییرات اقتصادی، به روش‌های مختلف بر ماهیت مهارت‌های مورد نیاز بازارکار تأثیر می‌گذارد (۴). تحقیقات نشان می‌دهد شکافی مهارتی بین نیازهای جامعه و مهارت‌های دانش‌آموختگان دانشگاهی وجود دارد (۱۳). فناوری اطلاعات و ارتباطات^۲ بر ساختار مشاغل تأثیر گذاشته و از طریق کاهش متوسط سختی کار، فکری‌تر شدن، ناپایدارتر شدن و تخصصی‌تر شدن، ماهیت آنها در جامعه را متحول کرده است (۵). افزایش محیط‌های رقابتی در کسب و کار، ماندگاری و تداوم فعالیت را برای کارآفرینان^۳ با مشکلات فراوانی روبه

1. Entrepreneurship
2. Information and Communication Technology

رو می‌کند. این موضوع، به‌ویژه در کسب و کارهای کوچک و متوسط بیشتر مشاهده می‌شود. در چنین شرایطی، استفاده و به‌کارگیری فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی برای دوام و رشد شرکت‌ها ضروری است. توسعه فناوری‌های جدید، فرصت‌هایی را برای کسب و کارهای کوچک و متوسط فراهم آورده است تا فراتر از مرزهای کشورهای خود حرکت کنند و از این راه سبب رشد و توسعه خود و کشورهايشان شوند (۶). هر چند صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایران تا حدودی گسترش یافته، اما اثرات اشتغال‌زایی آن کمتر مورد توجه قرار گرفته است. سرمایه‌گذاری در این بخش می‌تواند زمینه‌های مناسبی را برای گسترش اشتغال در کشور فراهم نماید (۷). فناوری‌های جدید اطلاعاتی، تأثیر عظیمی بر ورزش و فعالیت‌های تفریحی دارند. این فناوری‌ها در این که چگونه برنامه‌های ورزشی و تفریحی را مدیریت و تجزیه و تحلیل کنیم و چگونه با مشتریان و همکاران خود ارتباط برقرار کنیم، تأثیر بسیاری دارند. بهره‌وری و اثربخشی برنامه‌های حرفه‌ای در آینده، به آگاهی و به‌کارگیری فناوری‌های اطلاعاتی وابسته است؛ بنابراین، سازمان‌ها و کسب و کارهای ورزشی و تفریحی برای موفقیت در فعالیت‌های خود، باید تمامی ارتباطات، برنامه‌ها، خدمات و نیروی انسانی خود را با این فناوری هماهنگ سازند (۸). با تمام اهمیتی که کارآفرینی، به‌ویژه کارآفرینی ورزشی، در زمینه توسعه اقتصادی و سلامت جامعه دارد، پیشینه کارآفرینی در کشور زیاد نیست. مفهوم کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور عمر کوتاهی دارد و صرف‌نظر از برخی مقالات و مباحث پراکنده، مهم‌ترین اقدام رسمی در این زمینه، در اواخر سال ۱۳۷۹ با ابلاغ طرح کاراد «کارآفرینی در دانشگاه‌ها» از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به دانشگاه‌ها آغاز گردیده است (۹). تا پیش از سال ۱۳۷۷ هیچ‌گونه سابقه مطالعاتی، تحقیقاتی و حتی ترجمه در زمینه کارآفرینی به زبان فارسی نمی‌یابیم (۱۰). اما بعد از آن شاهد شروع تحقیقات در ایران هستیم. نتایج تحقیق عزیزی (۱۳۸۵) نشان داد که بین برنامه‌های تحصیلی و آموزشی ارائه شده از سوی دانشکده‌های دانشگاه شهید بهشتی و میزان کارآفرینی در دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد، از نظر آنان، رابطه معنی‌داری وجود ندارد (۱۱). تجاری و خدایاری (۱۳۸۵) با هدف توصیف و مقایسه میزان آمادگی کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر تربیت بدنی و علوم ورزشی در حوزه ورزش، نشان دادند که رابطه معنی‌داری بین جنسیت و زیر مقیاس‌های کارآفرینی وجود ندارد و زنان و مردان آمادگی یکسانی برای کارآفرینی در حوزه ورزش از خود نشان می‌دهند (۱۲). فراهانی و فلاحی (۱۳۸۶) به بررسی ارتباط بین عوامل روان‌شناختی توانمندسازی و کارآفرینی سازمانی کارشناسان اداره‌های تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران پرداختند. آنها نتیجه گرفتند که بین پنج عامل کلیدی روان‌شناختی توانمندسازی با کارآفرینی سازمانی همبستگی مثبت و

معنی‌داری وجود دارد (۱۳). در یافته‌های فروغی‌پور و همکاران (۱۳۸۶) هفت زمینه اصلی برای کارآفرینی در ورزش کشور شناسایی شد که به ترتیب اولویت عبارتند از: کارآفرینی در حوزه‌های آموزش و پژوهش در ورزش، مدیریت و برنامه‌ریزی ورزشی، خدمات ورزشی، تبلیغات ورزشی، ورزش همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای، ساخت و تولید تجهیزات ورزشی و امور فرهنگی ورزش (۱۴). زارعی (۱۳۸۶) به بررسی برخی شاخص‌های تحصیلی و ارتباط آنها با یکدیگر در دانشجویان تربیت بدنی پرداخت. یافته‌های پژوهش وی نشان داد دانشجویان از نظر آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در وضعیت مناسبی قرار ندارند. همچنین بین آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات و آشنایی با زبان انگلیسی با آینده شغلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (۱۵). زارع و همکاران (۱۳۸۶) به بررسی رابطه بین عوامل روان‌شناختی توانمندسازی کارشناسان و کارآفرینی سازمانی در سازمان تربیت بدنی کشور پرداختند. نتایج نشان داد بین عوامل روان‌شناختی توانمندی و کارآفرینی سازمانی رابطه معنی‌داری وجود دارد (۱۶). مارتین و همکاران^۱ (۲۰۰۵) به بررسی نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه کارآفرینی و نوآوری خانم‌ها در مؤسسات کوچک تجاری پرداختند. محققان با بررسی ۱۰ مؤسسه به این نتیجه رسیدند که مؤسسات مورد مطالعه، از تماس‌های الکترونیک و فناوری اطلاعات تحت شبکه برای جمع‌آوری اطلاعات و جلب مشتری، به خوبی استفاده می‌کنند. این محققان نشان دادند که در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، جنسیت کاربران تأثیری بر کارآفرینی و نوآوری ندارد و این حوزه هیچ‌گونه محدودیت جنسیتی برای کاربران ایجاد نمی‌کند (۱۷). ان دابیسی و همکاران^۲ (۲۰۰۵) به بررسی وضعیت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات^۳ و ویژگی‌های زنان کارآفرین در مالزی پرداختند. کلیه اعضای انجمن زنان کارآفرین مالزی در این تحقیق شرکت کردند. ۵۰ درصد پاسخ‌دهندگان، هفت مورد از هشت سیستم کامپیوتری را که در تحقیق آمده بود، به کار می‌گرفتند. بیش از ۶۰ درصد پاسخ‌دهندگان، هفت کار از ده کاری را کامپیوتر برای انسان انجام می‌دهد، استفاده می‌کردند (۱۸). سیاپی و سیمونی^۴ (۲۰۰۵) به بررسی عوامل کلیدی موفقیت و توسعه صنعت کفش ورزشی در ایتالیا پرداختند. یافته‌های آنها نشان داد که سه عامل مهم بر موفقیت محصولات جدید کفش ورزشی در ایتالیا تأثیر گذاشته است که عبارتند از: الف) رویکرد توسعه کار تیمی بین شرکت‌های مختلف؛ ب) برنامه‌های مشتری مداری؛ ج) استفاده از فناوری‌های پیشرفته و جدید اطلاعاتی و ارتباطی برای توسعه

---

1. Martin et al

2. Ndubisi et al

3. ICT

4. Ciappei and Simoni

محصولات جدید (۱۹). اسپین دیوتی و همکاران^۱ (۲۰۰۶) این پرسش را مطرح کردند که کارآفرینان چگونه عمل می‌کنند و درگیر چه مسائلی هستند؟ محققان در شناخت ویژگی‌های انگیزشی و شناختی کارآفرینان با محدودیت‌های روبه‌رو بوده و هستند. آنها عقیده دارند مطالعات اجرا شده در زمینه کارآفرینی، نتوانسته‌اند انگیزه کارآفرینان را به روشنی مشخص نمایند (۲۰). ژبورجی^۲ (۲۰۰۷) به بررسی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش دانشجویان تربیت بدنی در دانشگاه هونگاری غربی^۳ پرداخت. او در تحقیق خود به این موضوع پرداخت که آیا استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش تربیت بدنی اثر بخشی لازم را داراست یا خیر. نتایج مقایسه گروه کنترل (۹۹ نفر) با گروه آزمایش (۱۳۳ نفر) نشان داد که استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی سبب افزایش اثر بخشی آموزش تربیت بدنی می‌شود (۲۱). مگی و همکاران^۴ (۲۰۰۷) نشان دادند که زنان و مردان اهداف مشابهی برای کارآفرینی دارند، اما زنان در همه متغیرهای مورد بررسی، انگیزه بالاتری نسبت به مردان داشتند؛ اگرچه اختلافها از نظر آماری معنی‌دار نبودند (۲۲). بورگس^۵ (۲۰۰۷) بر این باور است که دانشجویان برای اینکه در آینده بتوانند در حوزه فعالیت‌های ورزشی دست به کارآفرینی زده، کسب و کاری خلاقانه را شروع و اداره نمایند، نیازمند افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های خود در حوزه‌های مختلف از جمله: مهارت‌های دیجیتالی^۶ و مدیریت اطلاعات^۷ هستند (۲۳). ابارا و همکاران^۸ (۲۰۰۸) در بررسی کسب و کارهای کوچک در کشور اوگاندا دریافتند که یکی از علل عقب ماندگی و عدم پیشرفت این کسب و کارها این است که افراد در استفاده از فناوری‌های جدید مهارت کافی ندارند و سیستم‌های یکپارچه اطلاعاتی برای کسب و کارها وجود ندارد تا اطلاعات لازم را درمورد فعالیت‌های آنها فراهم کند (۲۴). آبروین و آندرسون^۹ (۲۰۰۸) به این نتیجه دست یافتند که ۸۴ درصد کسب و کارهای مورد مطالعه به طور مؤثر برای معرفی و توسعه خدمات خود از اینترنت استفاده می‌کنند (۲۵). با مقایسه تحقیقات انجام شده در سایر

-
1. Schindehutte et al
  2. Gyorgy
  3. University of West Hungary
  4. McGehee et al
  5. Borgese
  6. Digital skills
  7. Information management
  8. Obura et al
  9. Irvine and Anderson

کشورها و مطالعات داخلی، خلأ پژوهشی در دو حوزه کارآفرینی و فناوری اطلاعات و ارتباطات، که موضوع این پژوهش هستند، در کشور کاملاً محسوس است. این حوزه‌ها، به ویژه زمانی که ایجاد فرصت‌های شغلی برای متقاضیانی که بیش از نیم میلیون نفر در سال رشد دارند، از حادثترین موضوع‌های پیش روی دولتمردان کشور است (۲۶). موارد ذکر شده، محققان را متقاعد ساخت تا با توجه به اهمیت موضوع و خلأ پژوهشی در حوزه‌های ذکر شده، تحقیق حاضر را به‌منظور یافتن پاسخی برای این پرسش‌ها اجرا کنند: دانشجویان تربیت بدنی از نظر میزان انگیزه کارآفرینی و مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در چه وضعیتی قرار دارند؟ آیا بین مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات میزان انگیزه کارآفرینی دانشجویان تربیت بدنی ارتباطی وجود دارد؟ آیا دانشجویان روزانه و شبانه و همچنین دانشجویان با رشته‌های دبیرستانی مختلف، از نظر انگیزه کارآفرینی و مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات با یکدیگر تفاوتی دارند؟

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق این مطالعه، همبستگی است که محققان آن را به شکل میدانی و با هدف: الف) مشخص نمودن وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی؛ ب) مشخص کردن میزان انگیزه کارآفرینی دانشجویان و ج) تعیین ارتباط وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی با میزان انگیزه کارآفرینی دانشجویان، اجرا کردند. جامعه آماری این پژوهش را ۵۵۴ نفر از دانشجویان سال آخر دوره کارشناسی تربیت بدنی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۱۳۸۶ تشکیل می‌دادند. ۱۱ دانشگاه مورد بررسی به ترتیب حروف الفبا عبارتند از: دانشگاه اصفهان، دانشگاه الزهرا (س)، دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم تهران)، دانشگاه تهران، دانشگاه رازی کرمانشاه، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشگاه شهید رجایی، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه گیلان، دانشگاه مازندران. پراکندگی جغرافیایی این واحدهای دانشگاهی به گونه‌ای است که در نقاط مختلف کشور قرار دارند و تمامی دانشکده‌های فوق دارای دوره کارشناسی ارشد هستند که اثرات این موضوع بر نمونه‌های آماری، مشابه خواهد بود. به‌منظور بالا بردن اعتبار یافته‌ها از نظر آماری و افزایش اعتبار درونی و بیرونی، نمونه آماری برابر جامعه آماری انتخاب شد؛ بنابراین روش نمونه‌گیری این پژوهش تمام‌شماری است و در نهایت، تعداد ۵۰۲ نفر از دانشجویان، نمونه آماری پژوهش را تشکیل دادند. ابزار پژوهش پرسشنامه بود. برای اطلاع از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

آزمودنی‌ها، پرسش‌هایی مانند سن، جنسیت، نوع پذیرش در دانشگاه، معدل دیپلم، رشته تحصیلی دبیرستان تنظیم شد. پرسش‌های مربوط به متغیر انگیزه کارآفرینی از پرسشنامه انگیزه کارآفرینی سویتاریس و همکاران^۱ (۲۰۰۷) (۲۷) و پرسش‌های مربوط به متغیر میزان آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات از پرسشنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات، کالج بل اسکاتلند^۲ (۲۰۰۵) اقتباس شد (۲۸). مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، بر اساس ادبیات پژوهشی و مؤلفه‌های «مشارکت ارزیابی فناوری اطلاعات و ارتباطات با هدف توسعه» انتخاب شدند که در اجلاس ۲۰۰۵ ژنو ارائه شده و در سال ۲۰۰۶ مورد استناد اکونومیست قرار گرفته‌اند (۲۹). برای ارزیابی وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات پنج مؤلفه بررسی شد که عبارتند از: وجود سایت اختصاصی کامپیوتر و اینترنت در دانشکده‌های تربیت بدنی، کیفیت خدمات سایت‌های کامپیوتر و اینترنت از دیدگاه دانشجویان، میزان استفاده هفتگی دانشجویان از کامپیوتر و اینترنت، میزان آگاهی دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات (بررسی ۱۲ شاخص مرتبط) و تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در تحصیل و آینده شغلی دانشجویان تربیت بدنی از دیدگاه آنها. به غیر از پرسش‌های مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، سایر پرسش‌ها، به‌منظور سهولت پاسخ‌گویی دانشجویان و ارزیابی دقیق‌تر پاسخ‌ها، به‌صورت پرسش-هایی با پاسخ بسته تنظیم شدند. روایی پرسشنامه‌ها با استفاده از نظرات ۲۶ نفر از خبرگان دانشگاهی در رشته‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، کارآفرینی، مدیریت و مدیریت ورزشی بررسی شد. پس از اجرای آزمایشی بین ۳۳ نفر از دانشجویان تربیت بدنی و بازآزمایی پس از دو هفته، پایایی پرسشنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات ($\alpha = 0/9$) و پرسشنامه انگیزه کارآفرینی ($\alpha = 0/82$) تأیید شد. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t برای گروه‌های مستقل، آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه و آزمون تعقیبی LSD استفاده شد.

یافته‌های تحقیق

در جدول ۱ برخی یافته‌های مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است.

1. Souitaris, et al. (2007)

2. <http://intranet.bell.ac.uk/c4/ICT Survey/Document Library/ICT Questionnaire .doc>.

جدول ۱. توصیف وضعیت برخی متغیرهای مورد بررسی

ردیف	نام متغیر	تعداد	میانگین و انحراف استاندارد
۱	سن (سال)	۵۰۲	$23 \pm 1/7$
۲	معدل دیپلم	۵۰۲	$16/37 \pm 1/82$
۳	معدل واحدهای دانشگاهی گذرانده	۵۰۲	$16/23 \pm 1/18$
۴	میزان آشنایی با زبان انگلیسی	۵۰۲	$10/95 \pm 2/73$
۵	مدت زمان کار با کامپیوتر و اینترنت در هفته	۵۰۲	$3/68 \pm 4/22$
۶	میزان رضایت از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات	۵۰۲	$2/74 \pm 0/99$
۷	میزان آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات	۵۰۲	$29/22 \pm 9/7$
۸	وضعیت سرجمع ردیف‌های (۵+۶+۷)	۵۰۲	$35/66 \pm 12/49$
۹	میزان انگیزه کارآفرینی	۵۰۲	$10/19 \pm 4/2$

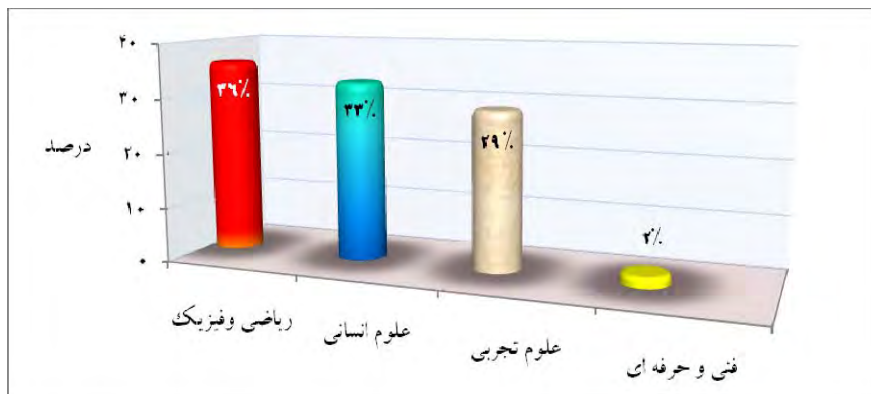
یافته‌ها نشان داد که از نظر سنی، ۷۵/۹ درصد دانشجویان مورد بررسی در دامنه سنی ۲۲-۲۳ سال قرار دارند و از نظر نوع پذیرش دانشگاهی، ۷۵/۱ درصد دانشجویان در دوره روزانه و ۲۴/۹ درصد در دوره شبانه تحصیل می‌کنند. از نظر جنسیتی نیز ۶۰/۵ درصد آنها دختر بودند.

جدول ۲. وضعیت اولویت ادامه تحصیل برای دانشجویان، بر اساس جنسیت

درصد	جمع	جنسیت				پاسخ	متغیر
		دختر		پسر			
		تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۷۹/۸	۳۹۹	۵۹/۶۵	۲۳۸	۴۰/۳۵	۱۶۱	بلی	آیا اولویت اول شما پس از اتمام دوره کارشناسی، ادامه تحصیل می‌باشد؟
۲۰/۲	۱۰۱	۶۳/۳۷	۶۴	۳۶/۶۳	۳۷	خیر	

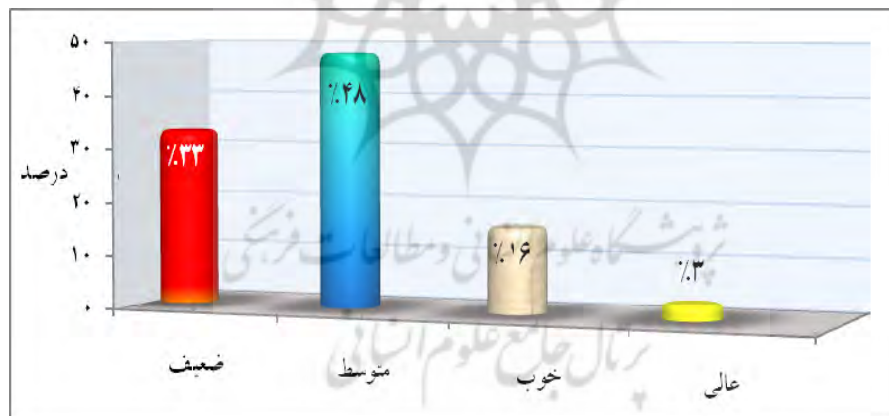
جدول ۲ وضعیت اولویت ادامه تحصیل را برای دانشجویان پسر و دختر نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، ۷۹/۸ درصد دانشجویان اولویت اول خود را پس از اتمام دوره کارشناسی، ادامه تحصیل ذکر کردند. ۵۰۰ نفر از نمونه ۵۰۲ نفری به این پرسش، پاسخ داده‌اند و دو نفر نیز پاسخی ندادند. نمودار ۱ وضعیت رشته تحصیلی دوره دبیرستان دانشجویان را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تنها ۸ نفر در رشته فنی و حرفه‌ای تحصیل کرده‌اند که ۶ نفر از آنها دیپلم تربیت بدنی دارند.

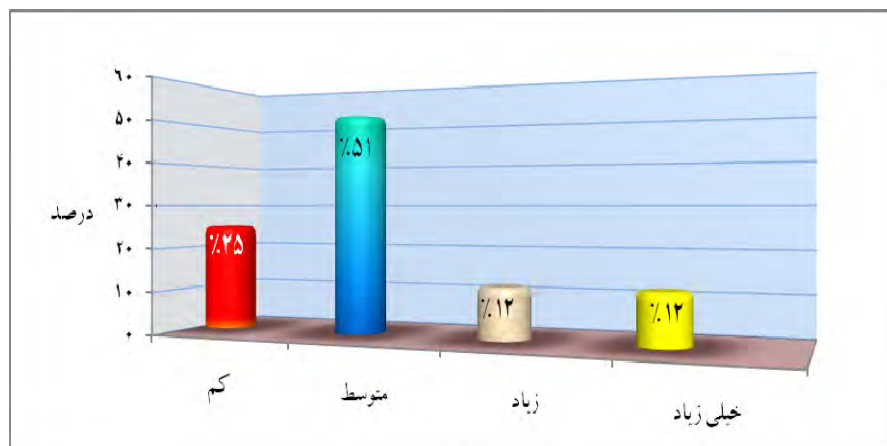
نمودار ۱. رشته تحصیلی دوره دبیرستان دانشجویان

بررسی وضعیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی نشان می‌دهد در بین ۱۱ دانشکده مورد بررسی، ۸ دانشکده سایت کامپیوتر دارند. در نمودار ۲ وضعیت دانشجویان در سه مؤلفه میزان استفاده، آگاهی و مهارت و رضایت از خدمات دانشکده‌ها، به صورت سرجمع ارائه شده است.

نمودار ۲. میزان آگاهی، استفاده و رضایت دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات

در مورد مؤلفه رضایت دانشجویان از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشکده‌های تربیت بدنی، تنها ۱۹/۴ درصد دانشجویان رضایت خود را از خدمات، زیاد و خیلی زیاد اعلام کرده‌اند. در مورد مؤلفه دیدگاه دانشجویان در مورد تأثیر آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در تحصیل و آینده شغلی آنها، تنها ۲/۶ درصد دانشجویان تأثیر آن را کم و خیلی کم می‌دانند.

نمودار ۳. میزان انگیزه کارآفرینی دانشجویان تربیت بدنی

بررسی متغیر انگیزه دانشجویان برای کارآفرینی بعد از اتمام تحصیلات نشان می‌دهد که بیشتر دانشجویان از نظر انگیزه کارآفرین شدن، در حد متوسطی قرار دارند. جدول ۳ اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه شماره یک تحقیق «تعیین ارتباط مؤلفه های فناوری اطلاعات و ارتباطات و انگیزه کارآفرینی» را نشان می‌دهد.

جدول ۳. اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه ارتباط بین مؤلفه های آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات با انگیزه کارآفرینی

نتیجه	سطح معنی دار بودن (P)	همبستگی (r)	میانگین	متغیرها	
عدم رابطه معنی دار	$P > 0/05$	0/04	3/68	الف) مدت زمان کار با کامپیوتر و اینترنت در هفته	انگیزه کارآفرینی
عدم رابطه معنی دار	$P > 0/05$	0/02	2/74	ب) میزان رضایت از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشکده‌ها	
رابطه معنی دار	0/01	0/20	29/22	ج) میزان آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات	
رابطه معنی دار	0/01	0/16	35/66	د) جمع مؤلفه‌های بالا (الف+ب+ج)	

در جدول ۴ اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه شماره دو تحقیق «ارزیابی اختلاف بین انگیزه کارآفرینی دانشجویان روزانه و شبانه» ارائه شده است. نتایج آزمون فرضیه دو نشان داد که بین انگیزه کارآفرینی دانشجویان روزانه و شبانه اختلاف معنی داری وجود دارد.

جدول ۴. اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه معنی داری اختلاف بین دانشجویان روزانه و شبانه از نظر انگیزه کارآفرینی

نام متغیر	نوع پذیرش	تعداد	میانگین وانحراف استاندارد	t	df	P
انگیزه کارآفرینی	روزانه	۳۷۷	$10/57 \pm 4/25$	۳/۴۹	۵۰۰	۰/۰۱
	شبانه	۱۲۵	$9/04 \pm 4/10$			

جدول ۵ اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه سه «ارزیابی اختلاف بین مؤلفه های فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشجویان روزانه و شبانه» را نشان می دهد. یافته ها نشان داد که بین مؤلفه های فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشجویان روزانه و شبانه اختلاف معنی داری وجود دارد.

جدول ۵. اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه معنی داری اختلاف بین دانشجویان روزانه و شبانه از نظر فناوری اطلاعات و ارتباطات

نام متغیر	نوع پذیرش	تعداد	میانگین وانحراف استاندارد	t	df	P
میزان آگاهی، استفاده و رضایت دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات	روزانه	۳۷۷	$36/29 \pm 12/11$	۱/۹۷	۵۰۰	۰/۰۵
	شبانه	۱۲۵	$33/75 \pm 13/43$			

جدول ۶ اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه چهارم «تاثیر رشته تحصیلی دبیرستان آزمودنی ها بر انگیزه کارآفرینی» را نشان می دهد. نتایج نشان داد که بین میزان انگیزه کارآفرینی دانشجویان با رشته های دبیرستانی مختلف، اختلاف معنی داری وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی LSD نشان داد که بین گروه انسانی و گروه ریاضی اختلاف معنی داری وجود دارد ($P < 0/05$)، همچنین بین گروه علوم تجربی و گروه ریاضی اختلاف معنی داری وجود داشت ($P < 0/05$).

جدول ۶. اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه معنی‌داری اختلاف بین دانشجویان با رشته‌های تحصیلی متفاوت دبیرستانی از نظر انگیزه کارآفرینی

نام متغیر	رشته تحصیلی	تعداد	میانگین وانحراف استاندارد	f	df	P
انگیزه کارآفرینی	انسانی	۱۶۵	۹/۸۷ ± ۴/۳۱	۲/۸۲	۳	۰/۰۵
	تجربی	۱۴۹	۹/۶۶ ± ۴/۰۹			
	ریاضی	۱۷۷	۱۰/۸۴ ± ۴/۲۲			
	فنی و حرفه‌ای	۸	۱۱/۸۷ ± ۶/۳۷			

جدول ۷ اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه پنجم «تأثیر رشته تحصیلی دبیرستان آزمودنی‌ها بر مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات آنها» را نشان می‌دهد. یافته‌ها نشان داد که بین مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشجویان با رشته‌های دبیرستانی متفاوت، اختلاف معنی‌داری وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی LSD نشان داد که بین گروه با دیپلم‌های تجربی و ریاضی و نیز انسانی و فنی و حرفه‌ای، از نظر مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، اختلاف معنی‌داری وجود داشت ($P < 0/05$) و بین گروه دیپلم علوم تجربی با گروه ریاضی، همچنین علوم تجربی با فنی و حرفه‌ای از نظر مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، اختلاف معنی‌داری وجود داشت ($P < 0/05$).

جدول ۷. اطلاعات مربوط به آزمون فرضیه معنی‌داری اختلاف بین دانشجویان با رشته‌های تحصیلی متفاوت دبیرستانی از نظر مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات

نام متغیر	رشته تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	f	df	P
میزان آگاهی، استفاده و رضایت دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات	انسانی	۱۶۵	۳۲/۳۴	۱۱/۰۵	۱۲	۳	۰/۰۱
	تجربی	۱۴۹	۳۴/۴۶	۱۰/۷۲			
	ریاضی	۱۷۷	۳۹/۲۱	۱۳/۸۳			
	فنی و حرفه‌ای	۸	۴۷/۱۵	۱۷/۰۸			

بحث و نتیجه‌گیری

شکل‌گیری بسیار محدود مشاغل تخصصی در فعالیت‌های بخش خصوصی ایران (۳۰) نیاز به ارائه تعریفی نو از مقوله کار و اشتغال و گذر از کارجویی و کاریابی به کارآفرینی را ضروری ساخته است (۳۱). سه دسته از عوامل در ایجاد انگیزه کارآفرین برای تأسیس کسب و کار دخیل هستند که عبارتند از: عوامل مقدم، عوامل تسریع‌کننده و عوامل توانبخش (۳۲). توانایی‌ها، دانش و مهارت‌های فردی در دسته عوامل مقدم برای انگیزه کارآفرینی قرار دارند. در

مطالعه حاضر مشخص شد که ۲۷/۵ درصد دانشکده‌های تربیت بدنی کشور فاقد سایت کامپیوتر و اینترنت مستقل می‌باشند. هنری (۱۳۷۴) نیز گزارش کرد که میزان به‌کارگیری برنامه‌های کامپیوتری در حوزه تربیت بدنی و ورزش در دانشگاه‌های کشور کم است (۳۳). در بررسی کیفیت خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات مشخص شد که ۸۰/۶ دانشجویان از کیفیت خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات در حد متوسط و کمتر از آن رضایت دارند؛ بنابراین برای کسب رضایت دانشجویان باید هر چه سریع‌تر اقدام اساسی صورت گیرد. میچل^۱ (۲۰۰۲) در مطالعه تشکیلات ورزشی دانشجویی در دانشگاه‌ها، بر این باور است که تعیین عوامل مرتبط با ترویج فناوری اطلاعات بسیار مهم است (۳۴). عفت نژاد (۱۳۸۱) مهم‌ترین مشکلات دانشجویان را برای استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، کمبود امکانات فناوری‌های اطلاعاتی، سرعت کم بازیابی و... ذکر نمود (۳۵). مشتاقیان (۱۳۷۹) نبود تسهیلات و امکانات لازم را عمده‌ترین عاملی می‌داند که موجب عدم استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی در دانشگاه‌ها می‌شود (۳۶). مطالعات اشاره شده یافته‌های تحقیق حاضر را تأیید می‌کنند. میزان آگاهی، استفاده و رضایت دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات نشان داد که ۸۱ درصد دانشجویان وضعیت ضعیف و متوسطی دارند. این یافته با مطالعه زارعی (۱۳۸۶) بر روی دانشجویان تربیت بدنی، هماهنگی دارد، چنان‌که در مطالعه وی نیز، ۶۰ درصد دانشجویان از نظر میزان آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات، وضعیت ضعیفی داشتند. این موضوع می‌تواند به ماهیت رشته تربیت بدنی و دروس عملی آن مربوط باشد. فراهانی (۱۳۸۱) به چالش برخی رشته‌ها از جمله تربیت بدنی در استفاده از فناوری‌های جدید اشاره می‌کند (۳۷). یافته‌ها در مورد انگیزه کارآفرینی دانشجویان نشان داد که بیشتر دانشجویان از این نظر در حد متوسطی قرار دارند. این نتیجه با یافته‌های تجاری و خدایاری (۱۳۸۵) هم‌خوانی دارد. آنها با بررسی ۷۵ دانشجوی سال آخر مقطع کارشناسی تربیت بدنی و علوم ورزشی، نشان دادند که دانشجویان از دانش و مهارت متوسطی برخوردار هستند و برای اینکه کارآفرینان موفق در ورزش شوند باید بسیار بیشتر از آموخته‌های فعلی خود بیاموزند. از طرف دیگر نتایج نشان داد که ۸۰ درصد دانشجویان اولویت اول خود را پس از اتمام دوره کارشناسی، ادامه تحصیل ذکر کرده‌اند. این موضوع می‌تواند دلیلی بر کاهش انگیزه آنها برای وارد شدن به حوزه کارآفرینی باشد. مقدار پایین همبستگی ($r=0/16$) را در فرضیه بررسی رابطه بین مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و میزان انگیزه کارآفرینی را می‌توان این‌گونه تفسیر نمود که از بین سه مؤلفه ارزیابی شده (مدت زمان کار با کامپیوتر و اینترنت در هفته، میزان رضایت از خدمات فناوری اطلاعات

و ارتباطات دانشکده‌ها و میزان آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات) فقط بین مؤلفه میزان آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات با انگیزه کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشته است ($r=0/20$) که سبب کاهش ضریب ارتباط سرجمع مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات به $0/16$ شده است. همچنین دانشجویان نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات را در آینده حرفه‌ای خود زیاد پر رنگ نمی‌بینند و برای ارتقای وضعیت خود در این حوزه تلاش چشم‌گیری نمی‌کنند. نتایج تحقیق نیز این موضوع را تأیید کرد؛ زیرا دانشجویان از نظر فناوری اطلاعات و ارتباطات در وضعیت متوسطی قرار دارند. از طرف دیگر می‌دانیم که عوامل متعددی در ایجاد انگیزه کارآفرینی نقش دارند و فناوری اطلاعات و ارتباطات فقط به عنوان بخشی از عوامل مقدم، ایفای نقش می‌کند.

می‌توان استنباط کرد که ممکن است نقش سایر عوامل مرتبط (متغیرهای تسریع کننده و متغیرهای توانبخش) در افزایش انگیزه کارآفرینی دانشجویان، مهم‌تر از وضعیت دانشجویان از نظر فناوری اطلاعات و ارتباطات باشد. این موضوع با توجه به ماهیت رشته تربیت بدنی، به ویژه در دوره کارشناسی و توجه بیشتر دانشجویان به گرفتن کارت‌های مربی‌گری و داوری، محتمل به نظر می‌رسد. مشتاقیان (۱۳۷۹) نشان داد که در برخی رشته‌های دانشگاهی از جمله تربیت بدنی، کمتر بر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات تأکید می‌شود. هندرسون و رابرتسون^۱ (۲۰۰۰) بیان می‌کنند هرچند که گرایش عمومی مثبتی نسبت به کارآفرینی وجود دارد، ولی فقدان عوامل مشوق و دلگرم کننده کافی در این حوزه، مانع گسترش کارآفرینی می‌شود. همچنین استادان و دانشگاه‌ها در آموزش مهارت‌های لازم به دانشجویان در زمینه کارآفرینی ضعف‌هایی دارند که موجب محدود شدن گرایش به کارآفرینی می‌شوند (۳۸).

آزمون فرضیه‌های دوم و سوم نشان داد که بین میزان آگاهی، استفاده و رضایت دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات، به صورت سرجمع، و انگیزه کارآفرینی دانشجویان روزانه و شبانه اختلاف معنی‌داری وجود دارد. دانشجویان روزانه از نظر مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان شبانه دارند. همچنین آنها از سطح انگیزه کارآفرینی بالاتری، نسبت به دانشجویان شبانه برخوردارند؛ هرچند که میزان این اختلاف زیاد نیست. ممکن است بتوان این اختلاف اندک را بین دانشجویان روزانه و شبانه، به گذشته و تجربه‌های تحصیلی آنها نسبت داد؛ به عنوان مثال، دانشجویان روزانه هم از نظر معدل و هم میزان آشنایی با زبان انگلیسی وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان شبانه داشتند.

آزمون فرضیه‌های چهارم و پنجم نشان داد که بین میزان آگاهی، استفاده و رضایت دانشجویان از فناوری اطلاعات و ارتباطات، به صورت سرجمع، و انگیزه کارآفرینی دانشجویان، بین رشته‌های دبیرستانی مختلف اختلاف معنی‌داری وجود دارد. بیشترین میزان انگیزه کارآفرینی به دانشجویان دارای دیپلم فنی و حرفه‌ای تعلق دارد. آزمون تعقیبی LSD نشان داد که انگیزه کارآفرینی دانشجویانی که دیپلم فنی و حرفه‌ای داشتند با هیچ‌کدام از گروه‌های دیگر، اختلاف معنی‌داری نداشت. در حالی که گروه ریاضی و دو گروه علوم انسانی و علوم تجربی، از نظر انگیزه کارآفرینی اختلاف معنی‌داری داشتند. با توجه به این که بیشتر دانشجویان دارای دیپلم فنی و حرفه‌ای (۶ نفر) در دبیرستان در رشته تربیت بدنی تحصیلی کرده بودند، این موضوع نشان می‌دهد که ممکن است کسب تجربه و پیشینه علمی و عملی این افراد بر انگیزه کارآفرینی آنها تأثیر گذاشته باشد. این یافته‌ها با نتایج مطالعه آیدیس و ون (۲۰۰۷) هماهنگی دارد. مطالعات آنها نشان می‌داد، بین عملکرد کارآفرینان و سوابق کاری و تحصیلی آنها ارتباط مثبت وجود دارد (۳۹). در خصوص اختلاف بین مؤلفه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات دانشجویان با دیپلم‌های مختلف، هرچند نتایج آزمون‌های آنالیز واریانس و آزمون تعقیبی SD نشان می‌داد مقادیر این مؤلفه‌ها در دانشجویان دارای دیپلم فنی و حرفه‌ای بالاست و این اختلاف‌ها از نظر آماری معنی‌دار بود، با این وجود به علت تعداد کم دانشجویان گروه فنی و حرفه‌ای در مقایسه با سایر گروه‌ها، تعمیم این یافته باید با احتیاط صورت گیرد. به‌طور کلی دانشجویان رشته ریاضی از دو گروه دیگر، یعنی تجربی و انسانی از جایگاه بالاتری برخوردار بودند.

پژوهش‌های متعددی درباره بازنگری برنامه‌های درسی، در جهت کارآفرین شدن دانشجویان صورت گرفته و می‌گیرد (۴۰). نتایج برخی تحقیقات داخلی نشان می‌دهد که آموزش‌های دانشگاهی در پرورش ویژگی‌های کارآفرینی در دانشجویان تأثیر چندانی نداشته است (۴۱)؛ بنابر این می‌توان نتیجه گرفت که دانشجویان تربیت بدنی برای کارآفرینی نیازمند افزایش دانش و مهارت‌های خود در زمینه‌های مختلف از جمله فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشند. همچنین با توجه به سیاست‌های یک دهه اخیر در زمینه کوچک شدن حجم دولت و خصوصی سازی، بازنگری و فرهنگ‌سازی درخصوص تغییر نگرش شغلی دانشجویان از کاربایی و استخدام شدن به کارآفرینی ضروری به نظر می‌رسد.

منابع:

۱. رستگار خالد، امیر، ۱۳۸۲، نگرش‌های شغلی و سطوح نیازی به مثابه منابعی برای هدایت شغلی جوانان. در مجموعه مقالات همایش دو روزه بررسی آثار مؤلفه‌های مدیریت و اقتصاد بر اشتغال. تهران: انتشارات دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب. ص ۱۷۲-۱۵۹.
۲. ظهیری، منصور، تورانی، سوگند، ۱۳۸۷، ارائه الگوی راه اندازی مراکز کارآفرینی در دانشگاه‌های علوم پزشکی، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۴۷: ۱-۱۷.
۳. منتظر، غلام‌علی، ۱۳۸۱، توسعه مبتنی بر فناوری اطلاعات محور آینده نگری در نظام آموزشی کشور، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۵: ۹۷-۱۱۶.
۴. عزیزی، نعمت اله، ۱۳۸۳، اشتغال و آموزش عالی: راهبردهای پیوند آموزش عالی با نیازهای بازار کار، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۳۲: ۱۷۱-۱۹۷.
۵. عمادزاده، مصطفی، شهنازی، روح‌اله، بابکی، روح‌اله، محمدزاده، عباس، ۱۳۸۵، بررسی تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر اشتغال (مطالعه موردی با رهیافت Panel Data)، تحقیقات اقتصادی، ۷۵: ۱۹۷-۲۲۱.
6. Todd, P.R., Javalgi, R.G. (2007). Internationalization of SMEs in India; fostering entrepreneurship by leveraging information technology. *International Journal of Emerging Markets*, 2 (2): 166.
۷. میرزایی، محمد، اربابیان، شیرین، حافظی، بهار، ۱۳۸۶، بررسی اثرات اشتغال‌زایی بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات در اقتصاد ایران. دانش و توسعه، ۲۰: ۱۸۵-۲۱۱.
8. Ross, C.G., Sharpless, D.R. (1999). Innovative information technology and its impact on recreation and sport programming. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 70 (9): 26, 5.
۹. حسن‌مرادی، نرگس، ۱۳۸۵، ارائه الگوی مناسب ایجاد دانشگاه کارآفرین، رساله دکتری مدیریت آموزشی، دبیرخانه طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور.
۱۰. احمدپور داریانی، محمود، (۱۳۷۹). کارآفرینی (تعاریف، نظریات، الگوها). تهران: مؤلف با همکاری شرکت پردیس ۵۷.

۱۱. عزیزی، محمد، ۱۳۸۵، بررسی و مقایسه زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، رشته مدیریت آموزشی، دبیرخانه طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور.
۱۲. تجاری، فرشاد، خدایاری، عباس، ۱۳۸۵، مطالعه آمادگی کارآفرینی در ورزش: تحلیل مقدماتی مقیاس اندازه‌گیری کارآفرینی در ورزش (ERI)، پژوهش در علوم ورزشی، ۴(۱۰): ۷۳-۸۸.
۱۳. فراهانی، ابوالفضل، فلاحتی، مهدی، ۱۳۸۶، بررسی رابطه بین عوامل روان‌شناختی توانمندسازی و کارآفرینی سازمانی کارشناسان ادارات تربیت بدنی دانشگاه‌ها، پژوهش در علوم ورزشی، ۱۵: ۶۷-۷۹.
۱۴. فروغی‌پور، حمید، مظفری، سید امیراحمد، اشرف گنجویی، فریده، ۱۳۸۶، ارزیابی و معرفی مهم‌ترین اولویت‌های کارآفرینی در ورزش از دیدگاه دست‌اندرکاران ورزش کشور، پژوهش در علوم ورزشی، ۱۶: ۵۵-۶۸.
۱۵. زارعی، مریم، ۱۳۸۶، رابطه بین آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات با خودپنداره تحصیلی، عملکرد تحصیلی و آینده شغلی دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه شهید باهنر کرمان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور.
۱۶. زارع، قاسم، حمیدی، مهرزاد، سجادی، سپیدنصراله، ۱۳۸۶، رابطه بین عوامل روان‌شناختی توانمندسازی کارشناسان و کارآفرینی سازمانی در سازمان تربیت بدنی کشور، علوم حرکتی و ورزش، ۵(۹): ۷۱-۸۱.
17. Martin, L.M., Wright, L.T. (2005). No gender in cyberspace?: Empowering entrepreneurship and innovation in female-run ICT small firms. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 11 (2): 162-178
18. Ndubisim, N.O., Kahraman, C. (2005). Malaysian women entrepreneurs: understanding the ICT usage behaviors and drivers. *Journal of Enterprise Information Management*, 18 (6): 721- 739
19. Ciappei, C., Simoni, C. (2005). Drivers of new product success in the Italian sport shoe cluster of Montebello. *Journal of Fashion Marketing and Management*, 19 (3): 18 – 20
20. Schindehutte, M., Morris, M., Allen, J. (2006). Beyond achievement: Entrepreneurship as extreme experience. *Small Business Economics*, 27 (4-5): 349-368

21. Katona, G. (2007). The use of digital materials for instruction in sport topics at the University of West Hungary. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*. Bridgetown, 3 (1): 126-128.
22. McGehee, N.G., Kim, K., Jennings, G.R. (2007). Gender and motivation for agri-tourism entrepreneurship. *Tourism Management*, 28 (1): 280-289
23. Borgese, A. (2007). Standards in sports entrepreneurship education. PhD dissertation. United States Sports Academy. pp: 82- 96
24. Okello-Obura, C., Minishi-Majanja. M.K, Ikoja-Odongo. J.R. (2008). Business activities and information needs of SMEs in northern Uganda: Prerequisites for an information system. *Library Management*, 29 (4/5): 367- 391
25. Irvine, W., Anderson, A.R. (2008). ICT (information communication technology), peripherality and smaller hospitality businesses in Scotland. *Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 14 (4): 200-218
۲۶. کشاورز حداد، غلام‌رضا، ۱۳۸۳، ارزیابی پتانسیل های اشتغال زایی بخش های مختلف اقتصاد ایران، پژوهش‌های اقتصادی ایران، ۱۸: ۳۹-۵۶
27. Souitaris, V., Zerbinati, S., Al-Laham, A. (2007). Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources. *Journal of Business Venturing*. 22 (4): 566-591.
28. [http://intranet.bell.ac.uk/c4/ICT Survey/Document Library/ICT Questionnaire.doc](http://intranet.bell.ac.uk/c4/ICT_Survey/Document_Library/ICT_Questionnaire.doc)
۲۹. رسول‌زاده، نیما، ۱۳۸۶، از آخر اول شدیم، نخستین گزارش از عملکرد دوسالانه دولت در حوزه IT، ماهنامه تحلیل‌گران عصر اطلاعات، سال اول (۲).
۳۰. طائی، حسن، ۱۳۸۲، نیازسنجی نیروی انسانی متخصص و سیاست‌گذاری توسعه منابع انسانی کشور، موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
۳۱. شریف‌زاده، مریم، ۱۳۸۵، بررسی نیازهای آموزشی دانشجویان کشاورزی در راستای تقویت روحیه کارآفرینی، پایان نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دبیرخانه طرح توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور، مرداد ۱۳۸۵.
۳۲. سعیدی‌کیا، مهدی، (۱۳۸۲). «اصول و مبانی کارآفرینی». تهران: انتشارات کیا، ص ۱۳-۱۱.

۳۳. هنری، حبیب (۱۳۷۴)، کاربرد کامپیوتر در تربیت بدنی و مدیریت تربیت بدنی دانشگاه‌ها. در دومین کنگره علمی-ورزشی آموزش عالی، ص ۳۰-۲۷
34. Michael, G.E. Jr. (2002). A conceptual framework of the antecedents of information technology diffusion in collegiate sport organizations, PhD thesis, The University of Connecticut.
۳۵. عفت نژاد، امرالله، ۱۳۸۱، بررسی میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز از فن‌آوری‌های اطلاعاتی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
۳۶. مشتاقیان ابرقوئی، جمشید، ۱۳۷۹، بررسی نظرات اعضای هیئت علمی دانشگاه اصفهان پیرامون چگونگی و میزان استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی رایانه‌ای در امر آموزش و پژوهش، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
۳۷. فراهانی، ابوالفضل، ۱۳۸۱، نقش فناوری در آموزش تربیت بدنی و چالش‌های فرا رو. پژوهش در علوم ورزشی، ۲: ص ۲۹-۴۱
38. Henderson, R., Robertson, M. (2000). Who wants to be an entrepreneur? Young adult attitudes to entrepreneurship as a career. *Career Development International*, 5 (6): 279-287
39. Aidis, R., van Praag, M. (2007). Illegal entrepreneurship experience: Does it make a difference for business performance and motivation? *Journal of Business Venturing*, 22(2): 283-310
40. Carey, C., Naudin, A. (2006). Enterprise curriculum for creative industries students: An exploration of current attitudes and issues. *Education + Training*, 48 (7): 518-531
۴۱. بدری، احسان، لیاقت‌دار، محمدجواد، عابدی، محمدرضا، جعفری، ابراهیم، ۱۳۸۵، بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۴۰: ۷۳-۹۰